

Robert Faracik

Uniwersytet Jagielloński
Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej

Międzynarodowy ruch turystyczny w Republice Czeskiej – wybrane zagadnienia

Wstęp

Republika Czeska należy do najczęściej odwiedzanych przez cudzoziemców krajów europejskich, a w skali Europy Środkowej jest jednym ze swoistych liderów pod względem wielkości zagranicznego ruchu turystycznego. Decydują o tym przede wszystkim walory turystyczne tego kraju, szczególnie te o charakterze kulturowym. Sama Praga jest niewątpliwym „magnesem” przyciągającym turystów ze znacznie oddalonych miejsc na świecie i stanowi jeden z obowiązkowych punktów na trasie podróży wielu turystów pozaeuropejskich, podróżujących po „starym” kontynencie.

Celem niniejszej pracy jest ukazanie wielkości i struktury międzynarodowego ruchu turystycznego w Republice Czeskiej oraz jej znaczenia w gospodarce tego kraju. W analizie tej wykorzystano przede wszystkim dane Czeskiego Urzędu Statystycznego (Český statistický úřad)¹ oraz wyspecjalizowanej instytucji rządowej

¹ Oficjalna strona: www.czso.cz.

CzechTourism², zajmującej się m.in. promocją turystyki w Czechach, na zlecenie której realizowane są także badania rynku turystycznego. W większości oparto się na danych dla 2005 r.

Atrakcyjność turystyczna Republiki Czeskiej

O atrakcyjności turystycznej Czech w skali międzynarodowej decydują przede wszystkim walory kulturowe, a wśród nich szczególnie miejsca zajmują zabytkowe zespoły architektoniczno-urbanistyczne. Najwięcej turystów przyciąga stołeczna Praga, położone na obu brzegach Wełtawy – bogata w zabytki, reprezentujące w zasadzie wszystkie epoki historyczne i style architektoniczne. Na uwagę zasługują przede wszystkim Hradczany z Praskim Zamkiem (Pražský Hrad), z górującą nad całym miastem katedrą św. Wita. Poza tym zainteresowaniem turystów cieszą się zabytki Małej Strany (Malá Strana), Starego i Nowego Miasta, Wyszechradu i Josefova (dawna dzielnica żydowska). Wizytówką miasta jest łączący oba brzegi Wełtawy gotycki Most Karola (Karlův most). Praga jest także ważnym ośrodkiem kulturalnym, naukowym i gospodarczym o znaczeniu międzynarodowym. Co roku organizowane są tu międzynarodowe kongresy i sympozja naukowe.

Poza Pragą, do zabytkowych obiektów rangi międzynarodowej – wpisanej na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego UNESCO – należą:

- zabytkowe centrum miasta Český Krumlov;
- zabytkowe centrum miasta Telč;
- Zelená Hora – sanktuarium pielgrzymkowe Św. Jana Nepomucena (Žďár nad Sazavą);
- Kutná Hora – Stare Miasto z kościołem Św. Barbary i katedra Mariacka w dzielnicy Sedlec;
- krajobraz kulturowy Lednice-Valtice;
- wieś Holaszwice;
- ogrody i zamek w Kromierzyżu;
- zamek w Litomyšlu;
- Kolumna Św. Trójcy w Ołomuńcu;
- willa Tugendhatów w Brnie;
- dzielnica żydowska i bazylika Św. Prokopa w Třebíči.

Do znaczących ośrodków międzynarodowego ruchu turystycznego należą także inne duże miasta kraju: Pilzno, Czeskie Budziejowice, Brno, Ołomuniec. Z licznych zachowanych zamków, poza praskim, największą frekwencją turystów zagranicznych odznacza się Karlštejn. Istotny element kultury czeskiej stanowi dziedzictwo żydowskie, które m.in. o roku przyciąga turystów z Izraela. Oprócz Pragi dużymi centrami kultury żydowskiej w minionych wiekach były: Třebíč, Kolin, Boskovice,

² Oficjalna strona: www.czechtourism.com.

Mikulov i Holešov. Miejscem eksterminacji narodu żydowskiego był obóz koncentracyjny w Terezynie (niem. *Theresienstadt*).

Międzynarodową renomą cieszą się czeskie uzdrowiska, z których na rynkach zagranicznych największą rolę odgrywają (Sauer, Vystoupil 2007): Karlowe Wary (Karlový Vary), Mariańskie Łaźnie (Mariánské Lázně), Franciszkowe Łaźnie (Františkovy Lázně), Luhačovice, Podiebrady, Janské Lázně, Teplice i Třeboň.

Republika Czeska dysponuje także wysokiej rangi walorami przyrodniczymi, które z jednej strony mają duże walory poznawcze, z drugiej stanowią o możliwości rozwoju wielu form aktywnego sposobu spędzania czasu wolnego. W regionach górskich rozwinęły się ośrodki turystyczne i znane stacje narciarskie. Najważniejszym regionem narciarskim są Sudety, a do najważniejszych ośrodków należą: Špindlerův Mlýn, Harrachov, Pec pod Sněžkou, Deštné v Orlických Horách, Prácheň-Ovčárna. Poza tym narciarstwo rozwija się w Beskidach (Pustevny, Bílá, Soláň-sedlo, Javorový vrch), Rudawach (Boží Dar, Klínovec, Telnice) i w Szumawie (Železná Ruda, Zadov). Turystyce wodnej służą liczne szlaki wodne (m.in. Wełtawa, Berounka, Ohrza, Szawa, Orlica, Morawa) oraz sztuczne zbiorniki wodne, z których największym jest leżący u podnóża Szumawy zbiornik Lipno. Na potrzeby turystyki rowerowej powstały setki kilometrów szlaków rowerowych, koncentrujących się głównie w regionach górskich oraz na Morawach. Międzynarodowe znaczenie mają trasy rowerowe łączące Pragę: z Drezniem (przez Děčín i przełom Łaby przez Rudawy), z Monachium (przez Pilzno) oraz Wiedniem, za pośrednictwem tzw. Szlaku Bursztynowego, łączącego Kraków, Brno i stolicę Austrii. Dużą popularnością cieszą się obszary krasowe, a zwłaszcza Morawski Kras (jaskinie Macocha, Punkevní, Balcarka). Duże możliwości rozwoju ma wspinaczka skałkowa. Ważnym elementem zagospodarowania na potrzeby specjalistycznego ruchu turystycznego są pola golfowe, których w tak stosunkowo niewielkim pod względem powierzchni kraju jest bardzo dużo. Obecnie funkcjonuje ich 81, z czego 28 ma charakter mistrzowski. Miłośnikom golfa służą także czynne cały rok obiekty kryte (łącznie 24).

Dostępność komunikacyjna

Ze względu na śródlądowy charakter kraju, Republika Czeska dostępna jest jedynie drogą lądową (98 przebiegów granicznych drogowych, 27 kolejowych i 1 rzeczne) oraz powietrzną. W związku z tym, że wszyscy sąsiedzi Czech są członkami Unii Europejskiej formalności graniczne sprowadzone są do minimum, co niewątpliwie ułatwia wjazd cudzoziemców (zwłaszcza z krajów wchodzących w skład Europejskiego Obszaru Gospodarczego). Po wejściu Czech i innych nowych krajów członkowskich do tzw. strefy Schengen, Republika Czeska stanie się krajem o zupełnie otwartych granicach.

Komunikację lotniczą zapewniają międzynarodowe porty lotnicze, z których największym jest Praha-Ruzyně. W 2007 r. utrzymywało ono połączenia lotnicze

z 107 europejskimi portami lotniczymi w 38 krajach (łącznie z Cyprem, Turcją i Armenią). Najwięcej połączeń posiadało z: Wielką Brytanią (18 lotnisk i łącznie 182 loty tygodniowo), Włochami (11 lotnisk, 114 połączeń tygodniowo) oraz Niemcami (8 lotnisk, 213 połączeń w tygodniu). Ze względu na znaczny udział Rosjan w strukturze międzynarodowego ruchu turystycznego (szerzej opisane w następnym rozdziale) Praga posiada połączenia lotnicze z 6 rosyjskimi lotniskami, a łączna ilość połączeń w tygodniu wynosi 47. Poza tym, samoloty z Pragi bezpośrednio latają do Stanów Zjednoczonych, Kanady, Tunezji, Izraela, Libanu, Kuwejt i Korei Południowej. Inne międzynarodowe porty lotnicze znajdują się w:

- Ostrawie – obsługujący głównie loty czarterowe (łącznie 23 porty lotnicze, głównie w basenie Morza Śródziemnego) oraz stałe połączenia z Wiedniem;
- Brnie (Londyn, Moskwa i Barcelona);
- Karłowich Warach (Sankt Petersburg, Moskwa);
- Pardubicach (Moskwa).

Baza noclegowa

Według oficjalnych danych Czeskiego Urzędu Statystycznego w Republice Czeskiej w 2005 r. funkcjonowało 7608 obiektów zbiorowego zakwaterowania, z czego hotele stanowiły 56%. Wśród hoteli (łącznie ok. 4300) 34 skategoryzowane obiekty posiadały 5*, a 252 – 4*. Łącznie wszystkie obiekty dysponowały 436 tys. miejsc

Tab. 1. Obiekty zakwaterowania zbiorowego w Republice Czeskiej w 2005 r.

Region (kraj)	Obiekty	Pokoje	Łóżka	Miejsca pod namioty i przyczepy kempingowe
Praga (miasto)	597	30 355	66 351	1 261
Środkowoczeski	553	10 339	28 379	6 389
Południowoczeski	994	17 391	51 980	13 999
Pilzneński	418	7 466	21 210	3 509
Karlowarski	423	13 839	28 607	1 421
Uściański	399	7 320	19 405	2 763
Liberecki	928	13 426	40 510	2 745
Hradecki	986	16 125	47 638	5 365
Pardubicki	278	5 418	15 569	1 730
Vysočina	354	6 402	18 803	3 150
Południowomorawski	497	12 027	30 555	5 042
Ołomuniecki	345	7 140	19 503	969
Zliński	366	7 910	21 435	1 645
Morawsko-śląski	470	9 713	26 048	1 810
Republika Czeska	7 608	164 871	435 993	51 798

Źródło: dane Czeskiego Urzędu Statystycznego (Český statistický úřad).

noclegowych (z tego w hotelach – 54%). Baza noclegowa nie jest jednak rozmieszczona równomiernie. Największą liczbą obiektów noclegowych odznaczają się kraje: południowoczeski (m.in. Szumawa) oraz liberecki i hradecki (Sudety)³ – po ponad 900 w każdym. Pod względem ilości miejsc noclegowych przoduje Praga, gdzie zlokalizowanych jest 15,1% wszystkich miejsc noclegowych Czech, mimo iż stołeczne obiekty noclegowe stanowią zaledwie 7,8% ich ogólnej liczby w kraju (tab. 1).

Przyjazdy turystów zagranicznych do Republiki Czeskiej

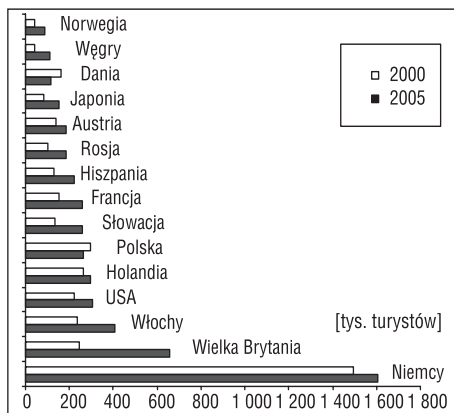
Republikę Czeską w 2005 r. odwiedziło łącznie 100,5 mln cudzoziemców, z czego obywatele sąsiednich krajów stanowili 75,3%. Największy udział stanowili Niemcy – 45,7 mln. Poza tym Czechy były licznie odwiedzane przez Polaków (12,3 mln), Słowaków (10,5 mln) oraz Austriaków (7,1 mln). Charakterystycznym trendem obserwowanym w latach 2000-2005 jest stały spadek liczby przyjazdów z Polski – łącznie o 42,6%.

Dane Czeskiego Urzędu Statystycznego dotyczące liczby turystów zagranicznych odnoszą się jedynie do osób korzystających z obiektów zakwaterowania zbiorowego – w 2005 r. było to 6336,2 tys. osób (19595,0 tys. osobonoclegów). Z tej liczby na obywateli Niemiec przypadało 25,4%. Na drugim miejscu znaleźli się Brytyjczycy (10,4%), a łącznie turyści pochodzący z 15 najliczniej reprezentowanych krajów stanowili ponad 80% wszystkich turystów zagranicznych (ryc. 1). Wyraźnie widoczna jest wzrostowa tendencja przyjazdów z większości krajów europejskich, na co niewątpliwie wpływ miało wejście Czech do Unii Europejskiej. W latach 2000-2005 w wielu przypadkach wzrost przyjazdów przekroczył 100%. Największą dynamiką odznaczały się przyjazdy Brytyjczyków – o 167% w analizowanym okresie, Węgrów (166%) oraz Norwegów (115%). Wzrostem charakteryzują się także przyjazdy z krajów zamorskich, a zwłaszcza ze Stanów Zjednoczonych i Japonii. Ważnym krajem pozaeuropejskim dla czeskiej turystyki jest Izrael, przy czym w analizowanym okresie zanotowano znaczący spadek liczby turystów z tego kraju – z ponad 180 tys. w 2000 r. do 53 tys. w 2005 r.⁴

Średnia długość pobytu turysty zagranicznego wynosi 4,1 dnia, przy czym jest dość mocno zróżnicowana. Dla przykładu, Polacy przyjeżdżają na stosunkowo krótkie pobyty, głównie weekendowe – średnio 3,1 dnia, a Rosjanie na dłuższe pobyty w czeskich uzdrowiskach – średnio 6,6 dnia (2005 r.). W przyjazdach turystów zaznacza się wyraźna sezonowość. Około 43% wszystkich przyjazdów ma miej-

³ Polskie nazwy „krajów”, jako podstawowej jednostki administracyjnej w Republice Czeskiej, podano za Wydawnictwem Naukowym PWN (<http://encyklopedia.pwn.pl/haslo.php?id=1628576>).

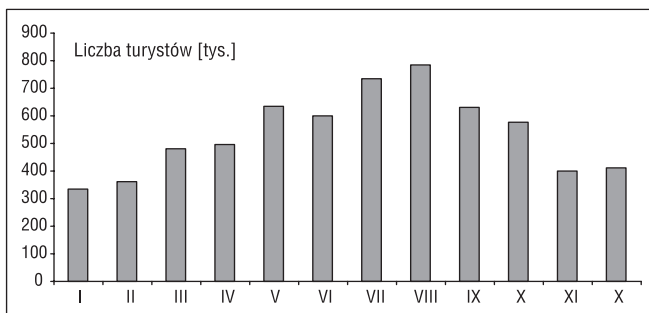
⁴ Należy zaznaczyć, że wszystkie dane odnoszą się do obiektów zakwaterowania zbiorowego, dlatego też rzeczywista ilość turystów zagranicznych jest znacznie wyższa.

Ryc. 1. Turyści zagraniczni w Republice Czeskiej według krajów pochodzenia w 2000 i 2005 r. (pierwszych 15 krajów)
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Czeskiego Urzędu Statystycznego (Český Statistický Úřad).

ponii, Stanów Zjednoczonych i Włoch. Turyści pochodzący z krajów sąsiednich cechują się znacznym rozproszeniem w granicach Czech, z wyraźną koncentracją w regionach przygranicznych – udział Pragi w tym przypadku nie przekracza 50% (ryc. 3).

Rangę Pragi jako głównego celu podróży turystów zagranicznych potwierdzają także badania ankietowe, przeprowadzane wśród odwiedzających to miasto (*Turisté a návštěvníci Prahy 2004*) – dla 60% wszystkich ankietowanych Praga jest jedynym miastem odwiedzanym podczas całego pobytu w Republice Czeskiej. Pozostali, pobyt w Pradze łączą ze zwiedzaniem innych miejsc, z których największą popularnością cieszą się: Karłowe Wary (14%), Karlštejn (12%), Český Krumlov (12%) oraz Kutná Hora (6%).

Ryc. 2. Przyjazdy turystów zagranicznych do Republiki Czeskiej w 2005 r. według miesięcy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Czeskiego Urzędu Statystycznego (Český Statistický Úřad).

sce w miesiącach maj–wrzesień, w tym 1/3 przypada na miesiące typowo letnie – czerwiec, lipiec i sierpień (ryc. 2).

Charakterystycznym elementem jest wyraźna koncentracja przestrzenna ruchu turystycznego. W 2005 r. aż 58,8% wszystkich turystów zagranicznych nocowało w Pradze, a na drugim miejscu uplasował się kraj karlowarski – z udziałem 6,4%, przy czym ze względu na charakter pobytu turystów (głównie dłuższe pobyty w uzdrowiskach) odznacza się on znaczną liczbą udzielonych noclegów – 13,4% w skali całego kraju (dla porównania w Pradze – 52,9%).

Praga jako ośrodek turystyczny rangi międzynarodowej skupia ponad 90 % wszystkich przyjazdów turystów z Hiszpanii, Wielkiej Brytanii, Norwegii, Japonii, Stanów Zjednoczonych i Włoch. Turyści pochodzący z krajów sąsiednich cechują się znacznym rozproszeniem w granicach Czech, z wyraźną koncentracją w regionach przygranicznych – udział Pragi w tym przypadku nie przekracza 50% (ryc. 3).

Wśród motywów odwiedzin Czech największą rolę odgrywają te *stricte* turystyczne – wypoczynek i rozrywka (54%). Interesy i sprawy służbowe deklaruje 22% turystów, odwiedziny krewnych i znajomych – 17%, a na zakupy wskazuje 2% z nich. Inaczej

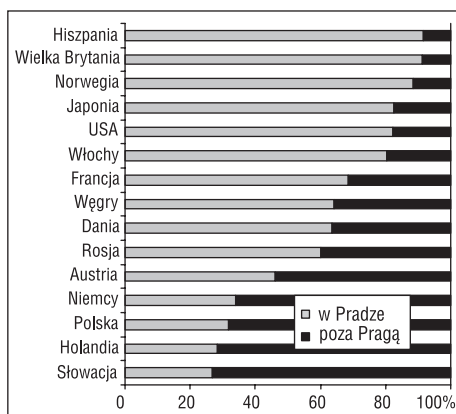
kształtuje się struktura motywów wśród odwiedzających jednodniowych – na zakupy wskazuje 60%, interesy 16%, wypoczynek i rozrywkę 11%, a odwiedziny 6%.

Średnio turysta zagraniczny w 2005 r. podczas jednego dnia pobytu w Czechach zostawił 73 USD (w 2003 r. – 107 USD), a odwiedzający jednodniowy – 83 USD. Wydatki te są jednak bardzo zróżnicowane, zależnie od kraju pochodzenia turystów. Najwięcej wydają Japończycy i Rosjanie (w 2003 r. ponad 140 USD na jedną osobę na dzień), a następnie plasują się turyści z Izraela, Danii, Belgii, Wielkiej Brytanii i Hiszpanii. Stosunkowo mało pieniędzy zostawiają Niemcy – 76 USD (ryc. 4).

W 2005 r. turyści zagraniczni zostawili w Republice Czeskiej 4,6 mld USD, przy czym od lat 90. XX w. widoczny jest wyraźny trend wzrostowy. Stanowiło to 3,8 % PNB oraz 5,9% całego czeskiego eksportu (wyraźny spadek w stosunku do lat 90.) i 43% przychodów sektora usługowego (tab.2).

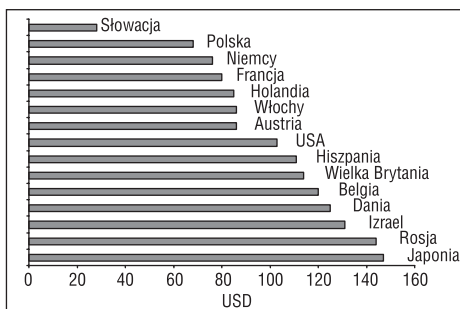
Zakończenie

Republika Czeska należy niewątpliwie do grupy krajów bardzo atrakcyjnych turystycznie, co odzwierciedla się w przyjazdach turystów zagranicznych. Podobnie jak i w innych krajach regionu (Polska, Słowacja, Węgry), przełomowym wydarzeniem dla sektora turystycznego było wstąpienie w struktury Unii Europejskiej, a dalsza integracja (w tym wstąpienie do Układu z Schengen) będzie powodować widoczne zmiany w wielkości i strukturze ruchu turystycznego. Daje się zauważyć m.in. bardzo duży wzrost przyjazdów z krajów Unii Europejskiej, szczególnie Brytyjczyków, dla których Praga stała się głównym celem turystycznym w Europie Środkowej. Pod względem liczby znaleźli się na pierwszym miejscu wśród wszystkich turystów odwiedzających stolicę Czech.

Ryc. 3. Udział turystów nocujących w Pradze i poza Pragą w 2005 r. według krajów pochodzenia

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Czeskiego Urzędu Statystycznego (Český statistický úřad).

Ryc. 4. Wydatki turystów zagranicznych w Republice Czeskiej na osobę na dzień pobytu w 2003 r.

Źródło: *Kompendium statistik ... 2006.*

Tab. 2. Znaczenie dochodów z turystyki zagranicznej dla gospodarki Republiki Czeskiej

Udział wpływów z turystyki zagranicznej (w %)	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
W PNB	5,7	5,8	5,4	4,2	4,2	3,9	3,8
W całości eksportu	12,0	10,3	9,3	7,7	7,3	6,3	5,9
W przychodach sektora usługowego	44,8	43,5	43,8	41,7	45,8	43,1	43,0

Źródło: dane Banku Narodowego Czech (Česka Národní Banka) za Kompendium statistik ... 2006.

Analizując wielkość oraz strukturę ruchu turystycznego, jak i jego rolę w gospodarce Republiki Czeskiej, można zauważyć szereg podobieństw i różnic do analogicznych wskaźników i wartości tego zjawiska w Polsce. W wielu przypadkach zauważalne różnice są wręcz zaskakujące, co tym bardziej może być interesujące z punktu widzenia badań o charakterze porównawczym.

Literatura

Kompendium statistik cestovního ruchu v České Republice 2005, 2006, maszynopis, CzechTourism, Praga (www.czechtourism.com).

Sauer M., Vystoupil J., 2007, *Model turystyki uzdrowiskowej w Republice Czeskiej*, [w:] J. Wyrzykowski (red.), *Współczesne modele turystyki uzdrowiskowej w kontekście zrównoważonego rozwoju*, Uwarunkowania rozwoju turystyki zagranicznej w Europie Środkowej i Wschodniej, 9, 261-267.

Turisté a návštěvníci Prahy 2004, 2005, maszynopis, STEM/MARK, CzechTourism, Praga (www.czechtourism.com).

Strony internetowe:

<http://encyklopedia.pwn.pl>.

<http://www.czso.cz>.

<http://www.czechtourism.com>.